
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2019

ΜΑΘΗΜΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΩΡΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ

13:00

φροντιστήρια
πουκαμισάς

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 10/06/2019

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: *ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ*

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1. α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

- β. 1. Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὦν Ὀπίμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα.
2. ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν,
3. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι
4. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν
5. ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται

B1. ὁ Ὀπίμηθεας ἐνεργώντας με ἀπερίσκεπτο τρόπο, σπατάλησε, χωρὶς νὰ το συνειδητοποιήσει, ὅλες τὶς ωφέλιμες ιδιότητες στὰ ἄλογα ὄντα, ἐπιβεβαιώνοντας με αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ τὴν εὐμολογία τοῦ ονόματός του (Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς... εἰς τὰ ἄλογα). Ὅλη ἡ σοφία τοῦ ἐξαντλήθηκε σὲ μιὰ υποδειγματικὴ διανομὴ τῶν ἐφοδίων σὲ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, γι' αὐτὸ καὶ τελικὰ ἀποδείχτηκε ἀπερίσκεψία, γεγονός που ἐκφράζεται καὶ με τὸ σχῆμα μείωσης καὶ λιτότητας οὐ πάνυ τι σοφὸς (δεν ἦταν καὶ πολὺ σοφός), ἀρὰ καθόλου προνοητικός. Ὁ τιτάνας Ὀπίμηθεας, γιος τοῦ Τιτάνα Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Ωκεανίδας Κλυμένης με τὸ

όνομά του (ἐπί + μῆδος) δηλώνει αυτόν που σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας πράξης, τον μη προνοητικό, τον απερίσκεπτο. Τα συνήθη επίθετα που τον χαρακτηρίζουν είναι «άμαρτίνοος» ή «ὀψίνοος». Στον μύθο του Πρωταγόρα αποδεικνύεται απερίσκεπτος αφού λόγω της επιπολαιότητάς του αφήνει τον άνθρωπο εντελώς αβοήθητο και ανυπεράσπιστο. Η έλλειψη μεθόδου και προγραμματισμού στη μοιρασιά φαίνεται και από το ρήμα ἔλαθεν, δηλαδή δεν είχε αντιληφθεί ότι έδωσε όλα τα εφόδια στα άλογα όντα και στο τέλος δεν του είχε απομείνει κανένα χάρισμα για να προικίσει τον άνθρωπο. Με τη χρήση του επιθέτου ἄλογα υπονοείται η διαφορά του ανθρώπου, ο οποίος διαθέτει λόγον, δηλαδή λογική σκέψη και έναρθη λαλιά. Σε αντίθεση με τα άλλα ζωικά είδη, ο άνθρωπος θα στηρίζει την επιβίωσή του όχι σε κάποιο δυναμικό συντονισμό ενστίκτων, αλλά στη νοημοσύνη του. Το ανθρώπινο γένος είχε μείνει ἀκόσμητο, δηλαδή χωρίς επαρκή βιολογικό εξοπλισμό, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει με αφανισμό (λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον... ἢ πόρρι ὅ,τι χρήσαιτο). Ο άνθρωπος στην επιμηθεϊκή φάση του μύθου παρουσιάζεται τελευταίος στη σειρά δημιουργίας των ἐμβίων όντων και με τα λιγότερα φυσικά εφόδια και ο Επιμηθέας στέκεται ἀμήχανος μπροστά του, σαν να περιμένει την εμφάνιση ενός από μηχανής θεού για να του λύσει το πρόβλημα, κάτι που θα γίνει στη συνέχεια με την έλευση του Προμηθέα. Με τη φράση ἢ πόρρι ὅ,τι χρήσαιτο δηλώνεται η τραγική θέση του αστόχαστου τιτάνα, που λόγω της απρονοησίας του βρίσκεται ἀναπόδραστα μπροστά σ' ένα δραματικό αδιέξοδο. Η απουσία φρόνησης αποδυναμώνει την ουσία του ανθρώπου πάνω στη γη και την καθιστά μοιραία γι' αυτό και λόγω της απορίας του Επιμηθέα ο άνθρωπος καλείται να βρει τον πόρο, για να ξεπεράσει τη φυσική του αδυναμία, γεγονός που καταδεικνύεται μέσα στο κείμενο και από την τριπλή επανάληψη της λέξης (ἢ πόρρι, ἀποροῦντι, ἀπορία). Ο Πρωταγόρας εδώ προβάλλει εξ αρχής την ανθρώπινη ένδεια θέλοντας να δείξει ότι η επιβίωσή του εξαρτάται από τον ίδιο και όχι από τη φύση, για να οδηγηθεί σταδιακά στην απόδειξη του διδακτού της αρετής. Ακόμη, η έννοια του ανθρώπινου γένους αναφέρεται στους ανθρώπους συνολικά και ανάγεται στην ευρύτερη σημασία που της απέδιδαν οι σοφιστές ότι όλοι οι άνθρωποι είναι εκ φύσεως ίσοι, δηλαδή διαθέτουν κοινά γνωρίσματα, αλλά διαφοροποιούνται μεταξύ τους λόγω κοινωνικής οργάνωσης. Παρόμοιες πρωτοποριακές αντιλήψεις συναντάμε και σε άλλους σοφιστές, όπως τον Αντιφώντα, τον Αλκιδάμα και τον Ιππία, που καταφέρθηκαν εναντίον των κοινωνικών και φυλετικών διακρίσεων.

B2. η «ἔντεχνος σοφία» της Αθηνάς, δηλαδή η θεωρητική γνώση ή διαφορετικά η νόηση, η οποία είναι απαραίτητη για την άσκηση κάθε τέχνης και την ανάπτυξη κάθε επιστήμης. Συσχετίζεται κυρίως με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη και όχι με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. Το επίθετο «ἔντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον ἔμπειρο, τον ἐπιδέξιο. Η φράση ἔντεχνος σοφία» υποδηλώνει τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, που συμπορεύεται με την τέχνη και τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας συσχετίζεται κυρίως με τη δεξιότητα, που σύμφωνα με τον Ευριπίδη και τον Αισχύλο είναι το

πρώτο δώρο των θεών, καθώς και με την εμπειρία σε κάποια τέχνη, όπως την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.α. Ως προς τις καλές τέχνες, δεν σχετίζεται με τη σύλληψη της ιδέας ενός καλλιτεχνικού έργου, αλλά με την αναγκαιότητα χρήσης των τεχνικών γνώσεων και των εργαλείων που απαιτούνται για τη δημιουργία των έργων, όπως π.χ. στην αρχιτεκτονική και τη γλυπτική. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τεχνογνωσία, που αναδεικνύει τον άνθρωπο ως κατασκευαστή και δημιουργό (*homo faber*) και του παρέχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει σωτήριες εφαρμογές για την επιβίωσή του. Συγκεκριμένα με την ανάπτυξη των τεχνικών δεξιοτήτων ο άνθρωπος κατάφερε να οργανώσει την εργασία του στον κατασκευαστικό τομέα, δημιουργώντας σπίτια, όπλα, πλοία, εργαλεία και στη συνέχεια να επινοήσει συμβολικά όργανα επικοινωνίας, όπως τη γλώσσα, τη γραφή και την αρίθμηση, που διευρύνουν τα όρια της ελευθερίας του. Με την καλλιέργεια, τόσο της γης όσο και των γραμμάτων και των τεχνών, οδηγείται στην παραγωγή έργων, που μετασχηματίζουν σταδιακά τη ζωή του. Ακόμη, μέσω της αγωγής αξιοποιεί την εσωτερική του φύση, ελέγχει τα πάθη του, οργανώνει την άμυνά του και δημιουργεί πολιτισμό. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Πρωταγόρας εδώ παρουσιάζει τις τεχνικές γνώσεις να δίνονται στον άνθρωπο για να ικανοποιήσει τις βιοτικές του ανάγκες εκ των προτέρων, *a priori*, ως ολοκληρωμένο σύνολο και όχι ως θησαύρισμα σταδιακής πείρας μέσα στους αιώνες.

Έχοντας πλέον ο άνθρωπος τα θεϊκά δώρα του Προμηθέα, την έντεχνη σοφία και την έμπυση τέχνη αποκτά την περι τον βίον σοφίαν, δηλαδή τις χρήσιμες γνώσεις που του επέτρεψαν να διασφαλίσει την επιβίωσή του (**Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν... πολιτικὴν οὐκ εἶχεν**). Δεν είχε όμως ακόμη καταφέρει να οργανώσει την κοινωνικοπολιτική του συμβίωση, αφού του έλειπε η πολιτική τέχνη, οι πολιτικές γνώσεις δηλαδή, που ήταν το σημαντικότερο στοιχείο για την οργάνωση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής και τη διασφάλιση της κοινωνικής συμβίωσης. Η χρήση μάλιστα του ρηματικού τύπου είχαν φανερώνει ότι η πολιτική αρετή σ' αυτή την πρώιμη φάση ήταν απρόσιτη για το ανθρώπινο πνεύμα. Ο μύθος λοιπόν παρουσιάζει την κατάκτηση της τεχνικής να επιτυγχάνεται σε ένα πρώιμο, προκοινωνικό στάδιο ενώ η πολιτική τέχνη σε ένα μεταγενέστερο χρονικό σημείο, όταν είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξή της. Δεν ανήκει στις έμφυτες ιδιότητες του ανθρώπινου είδους, γι' αυτό και θεωρείται διδακτή. Η πολιτική αρετή, δεν μπόρεσε να δοθεί στους ανθρώπους από τον Προμηθέα, γιατί βρισκόταν στην κατοχή του Δία (**ἣν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ**). Αυτό το γεγονός καταδεικνύει τη μεγάλη αξία και σημασία της, αφού ήταν μια «τέχνη» ανώτερης ποιότητας από εκείνες της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Αποτελεί ένα στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στον κόσμο και στους άλλους θεούς. Επιπλέον, εξυπηρετεί την οικονομία του μύθου αφού στη συνέχεια, με την παρέμβαση του Δία, θα δοθεί ως δώρο στους ανθρώπους για να εξασφαλιστεί η σωτηρία του ανθρώπινου γένους.

Ο Προμηθέας βλέπει ότι δεν του απομένει ακόμη πολύ χρόνος για να βοηθήσει το ανθρώπινο γένος, αφού πλησίαζε η καθορισμένη από τη μοίρα μέρα για να βγει ο άνθρωπος στο φως (*οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν*). Δεν μπορούσε όμως να μπει μέσα στο ανάκτορο του Δία για να πάρει την πολιτική τέχνη, επειδή φυλασσόταν από φοβερούς

φρουρούς. Ο πατέρας των θεών τη διατηρούσε και τη συντηρούσε εγωιστικά για τον εαυτό του, γιατί ήταν απαραίτητη για τη λειτουργία της κοινότητας των θεών, ενώ το γεγονός ότι φρουρείται συστηματικά επισημαίνει και τη σημαντικότητά της. Εδώ ο Πρωταγόρας παρουσιάζει με ανθρωπομορφικό τρόπο όχι μόνο τους θεούς, αλλά και τον τόπο κατοικίας τους και την κοινωνική τους οργάνωση. Ακολουθώντας δηλαδή το πρότυπο των ανθρώπινων πόλεων το ανάκτορο του Δία βρισκόταν στην ακρόπολη, στην υψηλότερη κορυφή του Ολύμπου. Και στις ανθρώπινες πόλεις οι ακροπόλεις βρίσκονταν στο υψηλότερο σημείο κάθε πόλης, που ήταν το πιο προστατευμένο μέρος και συχνά ιερό. Ο Προμηθέας παρόλο που δεν κατόρθωσε να μπει στο παλάτι του Δία, ωστόσο πέτυχε να εισέλθει κρυφά, χωρίς να γίνει αντιληπτός, στο κοινό εργαστήριο του Ήφαιστου και της Αθηνάς, και να κλέψει την έντεχνη σοφία μαζί με τη φωτιά (εις δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἶκημα... τοῦ βίου γίγνεται). Παρέχει δηλαδή στον άνθρωπο ένα κατώτερο δώρο από αυτό της πολιτικής τέχνης, αλλά πολύ ευεργετικό, αφού μέσω της τεχνογνωσίας ο άνθρωπος εξασφαλίζει πλούσια υλικά μέσα, που του επιτρέπουν, σε συνδυασμό πλέον με τη λογική που διαθέτει, να αναπληρώσει τις ελλείψεις του έναντι των άλλων ζωικών ειδών και να επιβιώσει. Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Ήφαιστος και η Αθηνά ήταν πολύ στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους, αφού εργάζονταν στον ίδιο χώρο. Ο σοφιστής για δεύτερη φορά, αναφέρει την πράξη της κλοπής. Ο Προμηθέας κλέβει από τον Ήφαιστο την «έμπυρον τέχνην», δηλαδή τη μεταλλουργική τέχνη και την προσφέρει στους ανθρώπους. Ο άνθρωπος πλέον εξασφαλίζει το ζην και στη συνέχεια διαφοροποιείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από όλα τα άλλα ζώα και κυριαρχώντας στη φύση προχωρά στη δημιουργία πολιτισμού. Με την κλοπή της φωτιάς, που συμβολίζει τη δημιουργικότητα, τη ζωτικότητα και τη φαντασία, εκφράζεται η ορθολογική πίστη ότι ο άνθρωπος μπορεί με τη γνώση και την πράξη να κυριαρχήσει πάνω στη φύση, να την αλλάξει και να καλυτερέψει τη ζωή του. Η κλοπή του Προμηθέα εξόργισε υπερβολικά το Δία και γι' αυτό τιμώρησε σκληρά τον τιτάνα. Εδώ όμως ο Πρωταγόρας δεν υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες της τιμωρίας του, απλά υποστηρίζει ότι αυτές είναι γνωστές (ἥπερ λέγεται). Αναφέρει όμως ότι ο Προμηθέας δικάστηκε για κλοπή, τονίζοντας την ευθύνη του Επιμηθέα, αφού η απρονοησία του οδήγησε τον αδελφό του στην τιμωρία. Ο Προμηθέας μ' αυτό τον τρόπο αποκτά διαστάσεις τραγικού ήρωα, αφού πάσχει χωρίς να φέρει ουσιαστικά την ευθύνη, ενώ το μαρτύριό του συμβολίζει τη μοίρα κάθε μεγάλου ευεργέτη του ανθρώπου.

B3. α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Λάθος

δ. Σωστό

ε. Λάθος

B4. είμαρμένη – μερίδιο

έξιέναι – εισιτήριο

ἔσχε – σχήμα
κλέπτει – κλεψύδρα
λαθών – λήθη

B5. Σύμφωνα με τη μυθολογική παράδοση, όπως καταγράφεται κυρίως από τον Αισχύλο στην τριλογία του «Προμηθεὺς πυρφόρος», «Προμηθεὺς δεσμώτης» και «Προμηθεὺς λυόμενος», ο Προμηθεάς, αναδείχτηκε ευεργέτης και προστάτης του ανθρωπίνου γένους. Συγκεκριμένα στο μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου παρουσιάζεται ο τιτάνας Προμηθεάς ως πολυμήχανος. Συγκεκριμένα έδωσε λύσεις σε θέματα που συσχετιζόνταν με την επιβίωση του ανθρώπου παρέχοντας φάρμακα, και θεραπεία σε αρρώστιες. Στη συνέχεια ασχολήθηκε και με το μεταφυσικό στοιχείο, ερμηνεύοντας τα όνειρα και τα αινίγματα των ανθρώπων, ταξινομώντας τη μαντική τέχνη. Ακόμη ασχολήθηκε με τον κατασκευαστικό τομέα, όπως τη μεταλλοτεχνία, αρχιτεκτονική και όλες τις τέχνες που ήταν σωτήριες, χρήσιμες και αναγκαίες για την επιβίωση του ανθρώπου. Το όνομα του Προμηθέα παράγεται από το επίθετο προμηθής (πρό + μήδομαι: προνοώ < μῆτις: σκέψη) και σημαίνει τον σκεπτόμενο από πριν, τον προνοητικό, το σώφρονα, τον προσεκτικό. Η ποινή που του επέβαλλε ο Δίας για την εὐνοιά του προς τον άνθρωπο περιγράφεται στο έργο του Αισχύλου «Προμηθεάς δεσμώτης»: παρέδωσε τον Προμηθέα στον Ἥφαιστο και στους υπηρέτες του, το Κράτος και τη Βία και εκείνος τον αλυσόδεσε στο όρος Καύκασο, όπου καθημερινά ένας γυπαετός του έτρωγε το συκώτι, το οποίο όμως ξαναγινόταν. Από τον μαρτύριό του τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής, όπου στη συνέχεια τον συμφιλίωσε με τον Δία και έγινε δεκτός πίσω στον Όλυμπο ως σύμβουλος των θεών.

Ακόμη στο έργο του Πρωταγόρα παρουσιάζει τον Προμηθέα να δίνει στον άνθρωπο τη φωτιά και την έντεχνο σοφία, που βοήθησαν τον άνθρωπο να κυριαρχήσει στη φύση και να γίνει στη συνέχεια κατασκευαστής και δημιουργός. Ο Προμηθεάς επιχειρώντας να διορθώσει τα λάθη του Επιμηθέα και να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες, που αυτά επέφεραν στην επιβίωση του ανθρώπου, παρεμβαίνει αποφασιστικά και προβαίνει σε μια παράνομη πράξη: υφαρπάζει τις τεχνικές γνώσεις του Ἥφαιστου και της Αθηνάς μαζί με τη φωτιά από το κοινό εργαστήριό τους και τις χορηγεί στον άνθρωπο. Η παράβαση αυτή δεν είναι ηθικής υφής, άρα δεν κρίνεται ως κάτι που δεν έπρεπε να συμβεί. Απεναντίας είναι μια ευρηματική πράξη του Προμηθέα, η οποία εμφορείται από την αγάπη και την εὐνοια προς το ανθρώπινο γένος, καθώς και από την ιδέα της ισόρροπης διατήρησης του φυσικού κόσμου και γι' αυτό υπόσχεται στον άνθρωπο την αναπλήρωση της φυσικής του αδυναμίας. Η εκπλήρωση της υπόσχεσης, η οποία είναι ταυτόχρονα και αναπτέρωση της ανθρώπινης ελπίδας, καθιστά την παράβαση κατά κάποιο τρόπο αναγκαία, ώστε τα δώρα του τιτάνα, δύο θεϊκές ιδιότητες, που δεν προορίζονταν εξ αρχής για κανένα έμβιο ον, να έχουν άμεσο και πρακτικό αντίκρυσμα.

Και στα δύο αποσπάσματα ο Προμηθεάς παρουσιάζεται ως ο μεγάλος ευεργέτης του ανθρώπου χάρη στο δώρο της φωτιάς τον βοηθά να απαλλαγεί από την αρχική του ημιάγρια κατάσταση και να διαμορφώσει μια ανώτερη μορφή ζωής και έναν

αξιόλογο πολιτισμό. Οι διαφορές ανάμεσα στις δύο αφηγήσεις δεν είναι πολλές και σημαντικές. Το ύφος της περιγραφής είναι ποιητικό, χωρίς στοιχεία πολιτειολογίας και κοινωνιολογίας. Στόχος, λοιπόν, του Προμηθέα του Αισχύλου είναι να απαριθμήσει τις ευεργεσίες του, που αποτελούν άλλωστε τον υπερασπιστικό του λόγο απέναντι στη βία του Δία, ενώ ο Πρωταγόρας στον μύθο αναφέρεται στις ευεργεσίες του Προμηθέα στο πλαίσιο κοινωνιολογικών, ανθρωπολογικών και πολιτειολογικών προβληματισμών, κάνει αναφορά στα δώρα του Προμηθέα, προκειμένου σταδιακά να φτάσει να αποδείξει «το διδακτόν της πολιτικής αρετής» ως δώρο του Δία.

Γ1. Εγώ είμαι ένας απλός άνθρωπος, ωστόσο γνωρίζω ότι καλύτερο είναι να διδάσκεται (μαθαίνει) (κανείς) το αγαθό με βάση την ίδια του τη φύση, και το δεύτερο καλύτερο (είναι να διδάσκεται κανείς το αγαθό) περισσότερο από αυτούς που γνωρίζουν αληθινά κάτι το αγαθό κι όχι από αυτούς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως λοιπόν στις ομιλίες μου δεν εκφράζομαι με σοφιστική επιδεξιότητα. Ούτε βέβαια επιδιώκω αυτό.

Γ2.

Ο Ξενοφώντας, στο συγκεκριμένο χωρίο του Κυνηγετικού, διατυπώνει την απορία του σχετικά με τον ισχυρισμό των σοφιστών ότι έχουν την ικανότητα να οδηγούν τους νέους στην αρετή, ενώ στην πραγματικότητα κάνουν το αντίθετο. Ο συγγραφέας μέμφεται τους σοφιστές ότι στις διδασκαλίες και τα συγγράμματά τους οι νέοι βρίσκουν απολαύσεις χωρίς περιεχόμενο, χάνουν ανώφελα το χρόνο τους (ειδικά οι φιλομαθείς) και απομακρύνονται από άλλες χρήσιμες ασχολίες, με αποτέλεσμα να διδάσκονται, τελικά, την κακία. Οι σοφιστές, λοιπόν, έχουν διαπράξει μεγάλα αδικήματα, καθώς και το ύφος τους είναι επιτηδευμένο και οι απόψεις τους, (που δεν είναι ορθές και έμμεσα στοχεύουν στην εξαπάτηση), δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή.

Γ3α.

ἄνδρα: ἄνδρας

ὄντιν'(α): οὐστίνας

γράμματα: γράμμα

ῶν: οὖ

Γ3β.

ἑωράκαμεν: ἴδωμεν

ἐποίησαν: ποιήσωσι(ν)

παρέχονται: παράσχωσι(ν)

Γ4α.

Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχουσιν (ευκτική)

Απόδοση: οὐκ ἂν παιδεύσειε (δυννητική ευκτική)

Ο υποθετικός λόγος είναι απλός, ανεξάρτητος και δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Μετατροπή στο είδος του προσδοκώμενου

Υπόθεση: ἐὰν, (ἂν, ἤν) καλῶς ἔχωσιν (υποτακτική)

Απόδοση: οὐ παιδεύσει (οριστική μέλλοντα)

Στην απόδοση θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και η υπάρχουσα έγκλιση (οὐκ ἂν παιδεύσειε) και άλλες ισοδύναμες μελλοντικές εκφράσεις.

Σχόλιο: νοηματικά η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι η ελλειπτική καταφατική κύρια πρόταση γινῶμαι δὲ (ἂν παιδεύσαιεν-σειαν). Το είδος όμως του υποθετικού λόγου παραμένει το ίδιο.

Γ4β. Έχουμε παθητική σύνταξη και αττική σύνταξη:

γέγραπται: ρήμα

πολλά: υποκείμενο (αττική σύνταξη)

αὐτοῖς: δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου

Για να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί πρέπει να μετατρέψουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική.

Αὐτοὶ (οἱ σοφισταί) γεγράφασι πολλά (γράμματα).